

**Paolo A. Dossena, Hitler's Turkestani Soldiers.
A History of the 162nd (Turkistan) Infantry Division.
Solihull: Helion & Company Limited, 2015, 430 strani**

Britanska založba Helion & Company, ki je znana po izdaji številnih del s področja vojaške zgodovine, je leta 2015 izdala delo italijanskega (švicarskega) novinarja in prevajalca Paola A. Dossene o vojaški enoti, ki je delovala na področju Slovenije in predvsem severne Italije v času druge svetovne vojne. Dossena širši zgodovinski srenji do sedaj ni bil poznan, obravnavano delo pa predstavlja tudi njegovo prvo (zgodovinsko) knjigo v angleščini.

Kot razkriva že naslov, je delo namenjeno prikazu zgodovine 162. (turkestantske) pehotne divizije, ki je bila ustanovljena maja 1943 s preoblikovanjem oziroma združitvijo dotedanjih legij vzhodnih prostovoljcev (*Ostlegionen*), pri čemer so za ogrožje poveljniškega in specialističnega kadra

uporabili preživele 162. pehotne divizije, ki je bila predhodno uničena v stalingrajski kampanji. Večino pripadnikov novoustanovljene divizije so predstavljali nekdanji sovjetski vojni ujetniki, po rodu iz Turkestana, Azerbajdžana in Gruzije. Predvsem zaradi razmer v taboriščih za vojne ujetnike, kjer so slednji umirali v nečloveških pogojih, kot tudi zaradi nacionalističnih idej (osamosvojitve izpod sovjetske nadoblasti) je Nemcem uspelo rekrutirati večje število vojakov za svoje potrebe. Poveljnik divizije je postal Oskar Ritter von Niedermayer, ki je zaradi vodenja nemške vojaške misije v Afganistanu med prvo svetovno vojno postal znan kot »nemški Lawrence«, po vojni pa je bil poznan kot poznavalec Srednje Azije in geopolitike.

Zaradi kapitulacije Italije in posledičnega razkroja italijanskih oboroženih sil je bila divizija septembra 1943 poslana v severno Italijo, kljub temu da usposabljanje še ni bilo zaključeno. Sprva je delovala na področju Vidma in Gorice (ter nato še Tolmina) proti tamkajšnjim partizanom in tudi nadaljevala urjenje. Prisotnost partizanov je med drugim spodbudila množične prebege divizijskih pripadnikov, ki so se tako pridružili partizanom. Divizijo so nato uporabili za »čiščenje« istrskega polotoka in v naslednjih mesecih za boj proti slovenskim partizanom na Dolenjskem. Najbolj odmevna akcija divizije v tem času na slovenskem ozemlju je nedvomno rešitev obkoljene nemške posadke v Kočevju decembra 1943. Maloštevilčna nemško-domobranska garnizija se je zatekla v kočevski grad, kjer je kljubovala napadom partizanske 14. divizije. Šele prihod nemških okrepitev iz Ljubljane (pod neposrednim poveljstvom Niedermayerja) je preprečil partizansko zmago.

V zadnjih dneh leta 1943 je bila divizija predstavljena nazaj na širše področje vzhodne Furlanije - Julijske krajine in Primorske, kjer je nekaj časa predstavljala glavno protipartizansko silo na področju novoustanovljene Operacijske cone Jadransko primorje (*Operationszone Adriatisches Küstenland*). A zaradi napredovanja zaveznikov po Apeninskem polotoku je bila divizija konec marca 1944 prestavljena v Padsko dolino, kjer je ostala na frontni črti vse do razpada tretjega rajha. Diviziji se je uspelo umakniti v Avstrijo, kjer se je 4. maja 1945 predala britanskim silam.

Pričujoče delo je prva knjiga v angleškem jeziku, posvečena zgodovini te divizije, ki je nekaj mesecev bila tudi v stalnem »stiku« s slovenskimi partizani. Hkrati pa so nekateri (nekdanji) divizijski pripadniki, ki so prebežali v vrste slovenskega odporiškega gibanja, postali simbol odpora proti nemškemu okupatorju. Med njimi je nedvomno najbolj znan Mehdi Hüseyinzadə (azerbajdžanskega rodu), ki se je izkazal s številnimi diverzantskimi akcijami v sovražnikovem zaledju, zaradi česar je posmrtno prejel tudi naziv heroja Sovjetske zveze.

Medtem ko delo prinaša (precej) celovit pregled divizijske zgodovine, pa kmalu postane očitno, da je avtor uporabljal izključno sekundarno gradivo. Tako ne uporablja nikakršnega arhivskega gradiva, kljub temu da je to v določeni meri ohranjeno v depojih nemškega *Bundesarchiva* (to gradivo je slovenskim zgodovinarjem poznano predvsem po zaslugi pokojnega dr. Toneta Ferenca¹), Arhiva Republike Slovenije (predvsem gradivo partizanskih enot, ki so se bojevale proti 162. diviziji) ter tudi italijanskega Zgodovinskega inštituta za odporništvo in sodobno zgodovino pokrajine Vicenza »Ettore Gallo«. Vseeno je avtorju z naborom obsežne literature uspelo zbrati do sedaj razdrobljene informacije o delovanju divizije, a uporaba arhivskega gradiva bi lahko ta nabor še obogatila. Knjiga vsebuje tudi nabor več kot 200 fotografij, pri čemer so številčne s področja Slovenije (hranjene v fototeki Muzeja novejšje zgodovine Slovenije iz Ljubljane) že znane preučevalcem medvojnih dogodkov.

Avtor v sklopu knjige ne ostane samo pri zgodovini divizije, ampak s pomočjo hitrega nizanja (pod)poglavij predstavi še povezane (in manj jasno povezane) vsebine (širše dogodke druge svetovne vojne, vpletene organizacije, druge enote pod nemškim poveljstvom, tudi nemški okultizem itd.), zaradi česar je branje včasih oteženo, tudi zaradi nekronološkega sosledja (pod)poglavij.

Kljub tem pomanjkljivostim knjiga ostaja edino delo, ki se nanaša na zgodovino omenjene divizije, in dokler ne bo kdo napisal boljšega (predvsem s pomočjo arhivskega gradiva), mora biti del nabora literature za preučevalce druge svetovne vojne na Slovenskem.

Klemen Kocjančič

1 Prim. Tone Ferenc, *Kapitulacija Italije in narodnoosvobodilna borba v Sloveniji jeseni 1943* (Maribor: Obzorja, 1967).